

УДК 82-92(092)(430)

Іваненко С. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СТРАТЕГІЯ “ЗАЯЛОЖЕННЯ” ГОСТРИХ ПИТАНЬ ЧАСУ В ПОЛЕМІЧНИХ ТВОРАХ МАРТИНА ЛЮТЕРА

Стаття присвячена дослідженню комунікативної стратегії “заяложення” гострих питань та неприємних фактів у полемічній літературі Мартіна Лютера, темі, актуальній з огляду на 500-літній ювілей Реформації, який святкується цього року християнським світом. Мартін Лютер відомий як реформатор і засновник нової християнської церкви, що носить його ім'я в Німеччині, як перекладач Біблії німецькою мовою, як людина, що вплинула на розвиток німецької мови. Відомий він також як опонент іудаїзму. На прикладах з його полемічного твору “Про євреїв та їх брехню” (1543) доводиться маніпулятивний вплив Мартіна Лютера на громадськість з позиції прагматики масової комунікації.

***Ключові слова:** комунікативна стратегія; пейоративна комунікативна стратегія; комунікативна стратегія “заяложення” гострих питань; полемічний твір; памфлет; публіцистика; Реформація, Мартін Лютер.*

Цього року святкуємо 500-літній ювілей Реформації. До цієї визначної історичної події в усіх країнах, в яких представлена протестантська церква, видаються монографії, збірки наукових статей і твори самих реформаторів, особливо твори такої непересічної історичної особистості, як Мартін Лютер.

Рецепція Лютера і як особистості, і як церковного діяча сьогодні неоднозначна. Його вшановують і надалі як людину, яка надзвичайно вплинула на розвиток німецької мови завдяки здійсненому ним перекладу Біблії німецькою мовою, якою послуговувалися люди того часу для спілкування. Німеччина XVI ст. як складова Священної Римської імперії німецької нації була надзвичайно багата на усне діалектне мовлення, адже національна мова ще не склалася, і цей процес відбувся лише на межі XX ст. Тому внесок Мартіна Лютера у розвиток німецької мови, зрозумілої поза межами маленьких князівств, неоціненний.

Однак, не зважаючи на його непересічний талент, він був людиною свого часу, яка поділяла погляди тодішнього суспільства на його структуру. Захищаючи інтереси реформованої ним церкви, він гостро критикував своїх супротивників, серед яких бачив представників католицької церкви на чолі з Папою Римським, баптистів, прихильників ісламу та євреїв.

Полеміка з супротивниками точилася в XVI ст. за допомогою друкованих видань, які прийшли з розповсюдженням друкарства в Європі. Мартін Лютер, можна сказати, домінував у тогочасних друкованих виданнях. Підтвердження цьому факту знаходимо в дослідженні Марка Едвардса молодшого, який констатує, що католицькі опоненти Лютера разом надрукували своїх праць німецькою мовою у п'ять разів менше, ніж він, а стосовно полемічних творів, то автор наголошує на відповідності 5:3 [5, с. 1]. Ці дані дають можливість зробити висновок про домінування слова Мартіна Лютера у тогочасній друкованій літературі і його впливові на прошарок суспільства, який міг читати.

Крім того, важливим фактором впливу його полемічних творів є факт намагання наближення його мови до мови наддіалектної і надрегіональної у тому сенсі, що вживана ним лексика мала бути зрозумілою не в одному якомусь куточку імперії, де

говорили одним або навіть декількома з німецьких діалектів, а набагато ширшому письменному загалу, бо на той час писемне мовлення, як відомо, існувало завдяки книгодруку вже у шести формах, погоджених відповідними друкарнями. У плані уніфікації лексики Мартін Лютер йшов набагато попереду своїх католицьких опонентів. Його полемічні публіцистичні праці вирізняла саме “орієнтація на широкий загал” [8, с. 141].

Якщо говорити про жанрову приналежність його полемічної літератури, то можна констатувати факт відсутності в українській генології жанру, відповідного за всіма параметрами його полемічним творам. Німецький полемічний прозовий жанр, яким послуговувався Мартін Лютер і який живе й досі, – це, так званий полемічний твір (*die Streitschrift*), синонімічною назвою якого можна розглядати памфлет. Однак памфлет в українській генології – це “невеликий за обсягом літературний твір публіцистичного жанру на злободенну тему. Памфлет оголено тенденційний, призначений для прямого впливу на громадську думку. Його стилю притаманна яскрава афористичність, ораторські інтонації [...] експресивність, іронія, згущена до сарказму” [3, с. 531].

Сутнісні характеристики памфлету і полемічного твору (*Streitschrift*) збігаються повністю, розбіжність становить обсяг тексту. Якщо в українській традиції – це короткий твір, то в німецькій – це може бути прозовий твір середнього обсягу, такий як повість, бо і сьогодні тексти цього жанру в Німеччині та Австрії сягають 200–300 сторінок, а Мартін Лютер писав їх обсягом до 200 сторінок.

Цікаво, що богослови використовують щодо полемічних творів Лютера назву жанру “памфлет” [9], очевидно, підкреслюючи тим самим сутнісні характеристики його полемічних публіцистичних творів.

Необхідно також зазначити надзвичайну продуктивність Мартіна Лютера, який встигав протягом двох місяців написати й надрукувати три полемічні твори обсягом до 180 сторінок, що є додатковим свідченням його потужного впливу на громадську думку.

Переважну більшість полемічних творів Лютера вже перекладено сучасною німецькою мовою і надруковано шрифтом антиква, а не готичним, як у нього, для того, щоб широкий загал, який бажає познайомитися з його полемічною творчістю, мав змогу це зробити.

Однак є низка полемічних творів у його публіцистичній спадщині, які сьогодні негативно сприймаються науковою спільнотою і сучасною громадськістю. Це, насамперед, полемічні твори, спрямовані на боротьбу проти іудаїзму. Вони якраз корегують той блискучий ореол реформатора, який було створено у філософській літературі колишнього Радянського Союзу.

Богослов Андреас Пангріц [9] називає саме ці полемічні твори памфлетами: “Лист д-ра Мартіна Лютера проти сабатистів до гарного друга” (*Brief Dr. Martin Luthers wider Sabbathter an einen guten Freund*) (1538), “Про євреїв та їхню брехню” (*Von den Juden und ihren Lügen*) (1543) [6], а також того самого року видані твори “Про Шема Хамфору і рід Христовий” (*Vom Schem Hamphoras und vom Geschlecht Christi*), “Про останні слова Давида” (*Von den letzten Worten Davids*). У критичній літературі розглядають також останню проповідь Мартіна Лютера “Засторога проти євреїв” (*Eine Vermahnung wider die Juden*) 14.02.1546 як полемічний текст, спрямований проти євреїв [7].

До 500-річчя Реформації видавництво “Алібрі” в Ашаффенбурзі вперше опублікувало друге виправлене видання полемічного твору “Про євреїв та їхню брехню” сучасною німецькою мовою, тобто в перекладі з

ранньонововерхньонімецької, над яким працювали Карл-Хайнц Бюхнер, Бернд П. Каммермайер, Райнхольд Шлоц та Роберт Цвілінг. Це видання цікаве ще й тим, що поряд з перекладом публікується оригінал твору, написаний Мартіном Лютером і надрукований готичним шрифтом у 1543 р. Цей прозовий полемічний текст має обсяг у 145 сторінок, тому для українського читача незвично сприймати його як памфлет. Однак, як уже зазначалося вище, він по суті й стилістиці є памфлетом, маніпулятивний вплив якого на німецьку громадськість XVI ст. довести майже неможливо через віддаленість історичної доби, проте прагматичний потенціал цього впливу можна визначити.

Теорія впливу має своїх палких прихильників як у середовищі політологів соціологів, так і психологів, а також дослідників процесів комунікації, філологів і філософів: Ф. С. Бацевич, В. В. Зірка, О. В. Дмитрук, П. Екман, С. М. Іваненко, Л. І. Кислякова, Т. Ю. Ковалевська, Т. А. Космеда, Т. В. Крутько, О. В. Пінчук, Г. Г. Почепцов, В. В. Різун, К. С. Серажим, Е. Ф. Тарасов, О. В. Фадєєва, І. Ю. Шкіцька та ін. Однак дотепер полемічні твори Мартіна Лютера не розглядалися із позиції маніпулятивних стратегій і тактик, що свідчить про актуальність пропонованої розвідки.

Метою цієї статті є визначення однієї з маніпулятивних стратегій, якими інтуїтивно керувався Мартін Лютер при написанні полемічного твору “Про євреїв та їхню брехню”, та висвітлення питання, якими мовними та мовленнєвими засобами він досягав своєї мети.

Здійснений аналіз твору дає можливість констатувати, що Мартін Лютер керувався як меліоративними, так і пейоративними маніпулятивними стратегіями і тактиками при викладі свого аргументаційного тексту (домінантна композиційно-мовленнєва форма “міркування”). У якості **меліоративних стратегій** визначаємо стратегію групової ідентичності, стратегію переоцінки основи порівняння (*tertium comparationis*), підвищення самооцінки і використання меліоративної тактики дружньої тональності між автором та реципієнтом твору.

Пейоративні стратегії представлені: стратегією імунізації (тактики: використання загальних фраз і посилення на експертів / авторитетів), стратегією пониження оцінки опонента (тактика гіперболізації вад) і стратегією “заяложення” гострих питань. Саме на останній стратегії зупинимося детальніше, оскільки вона є об’єктом вивчення у цій статті. Вона потрактовується як маніпулятивна, адже в широкому розумінні маніпуляція за В. В. Зіркою, яка узагальнила дефініції терміна “маніпуляція”, – це “своєрідний спосіб програмування думок, настрою і психічного стану різних суспільних прошарків для зміни їх поведінки в потрібному напрямі” [цит. за пр.: 4, с. 15]. І хоча філософи, політологи та соціологи соціалістичної суспільно-історичної формації вважали, що маніпуляція характерна тільки для буржуазної (капіталістичної, імперіалістичної) суспільно-економічної формації, дослідження робіт Мартіна Лютера, а також аналіз античної спадщини – еристики, доводять, що маніпуляція характерна для будь-якої соціально-історичної формації, але її обсяг, інтенсивність, відкритість / прихованість можуть різнитися.

Якщо виходити з дефініції стратегії мовленнєвого спілкування, за Ф. С. Бацевичем, то це “оптимальна реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування [...]” [1, с. 339]. Мартін Лютер маніпулює свідомістю своїх сучасників, навіть, коли дає назву своєму полемічному творові “Про євреїв та їх брехню”, і при цьому у вступній частині, у першому реченні пише про те, що він ще раніше вирішив не писати нічого більше про євреїв, оскільки він уже все виклав у попередніх полемічних творах: “Що Ісус Христос за народженням євреїв” (*Dass Jesus*

Christus ein geborener Jude sei) (1523) і вже у вище цитованому творі “Лист д-ра Мартіна Лютера проти сабатистів до гарного друга” (Brief Dr. Martin Luthers wider Sabbathler an einen guten Freund) (1538), але називає також причину, з якої вважав за потрібне написати й цей твір. Цією причиною була інформація, ніби євреї намагаються залучити християн до іудаїзму. Також Лютер зазначає, що він не збирається дискутувати з євреями, а хоче застерегти християн щодо євреїв і надати християнам аргументи щодо своєї віри:

“*Deshalb wollen wir jetzt zur Stärkung unseres Glaubens einigen Unsinn aus ihrem Glauben und ihrer Schriftauslegung behandeln, weil sie so böse über unseren Glauben herziehen. Wenn das dazu führt, dass sie sich der eine oder andere Jude schämt und umdenkt, umso besser. Wir reden hier also nicht mit den Juden, sondern über sie und ihr Tun, damit wir Deutschen darüber auch Bescheid wissen.* [6, с. 19]” (Тому зараз ми хочемо для зміцнення нашої віри розглянути деякі нісенітничі з їхньої віри і їхнього трактування Святого письма, бо вони так зле глузують з нашої віри. Якщо це приведе до того, що їм, одному чи іншому єврею, стане соромно, і він стане по-іншому думати, то й на краще. Відтак, ми говоримо тут не з євреями, а про них і їхні дії, щоб ми німці також про це знали).

Він наголошує на тому, що цим твором він не дискутує з євреями, хоча на попередній сторінці він прямо звертався до єврея як уособлення всіх євреїв (метонімія), і в тексті цього полемічного твору присутні також короткі репліки, звертання до євреїв: “*Hör zu Jude, ist dir klar, dass Jerusalem und eure Herrschaft, samt Tempel und Priestertum nun schon seit über 1.460 Jahren nicht mehr existieren?*” (Послухай, єврею, тобі зрозуміло, що Єрусалим і ваше панування разом з храмами і священниками вже більш як 1460 років не існують?). Тобто маніпуляція відбувається на запереченні дискусії з євреями, однак у тексті є приклади прямого звертання до них.

Ключовий аргумент Мартіна Лютера щодо того, що Ісус Христос є Месією, реєструємо вже на першій сторінці цього полемічного твору, коли він підкреслює, що євреї вже більш як 1400 років непримиренні й не винесли уроку з того страшного лиха, яке їх переслідує.

Цей проміжок часу в мовному відбитті варіюється у наступних прикладах: *über 1400 Jahre* (більш як 1400 років), *über 1460 Jahre* (більш як 1460 років), *genau 1469 Jahre* (точно 1469 років – бо книга вийшла друком у 1543 р.), *bald 1500 Jahre* (скоро 1500 років), *etwa 1500 Jahre* (майже 1500 років). Цей аргумент повторюється 50 раз, тобто в середньому один раз на кожні три сторінки твору. Такий частий повтор одного й того ж аргументу призводить до “заяложення” самого питання про Месію, і через ці постійні повтори досягається втрата інтересу читача до цього питання. А це і є стратегія, яка призводить до здійснення мети, поставленої автором, навести якомога більше аргументів і досягти цим розсіювання уваги читача і втрати інтересу до питання, а також незліченними повторами домогтися того ж ефекту, коли тези іудаїзму втрачають будь-який сенс для читача християнина.

Так само Мартін Лютер використовує аргумент 70 років-тижнів за пророком Даниїлом. Зазвичай їх ділили і ділять на три складові: 7 років-тижнів, 62 роки-тижні і 1 рік-тиждень. Кожен такий тиждень дорівнює 7 рокам, тобто йдеться про 490 років історії Ізраїлю, коли іудеї повернулися на свою Батьківщину, але державу не було створено. І протягом цих 62 років-тижнів Месія мав бути вбитий без його провини.

Мартін Лютер з усіх боків розглядає цей аргумент щодо провини іудеїв і повторює його 68 разів на 89 сторінках тексту. Зустрічаються сторінки, де по 11 [6, с. 196] або 8 разів [6, с. 210] чи 7 разів [6, с. 208] повторюється цей аргумент, і

читачу він стає нецікавим. Але у такий спосіб Мартін Лютер досягає своєї комунікативної мети, і стратегія “заяложення” цього факту спрацьовує. Для порівняння, зазначимо, що “Пророцтво про сімдесят тижнів” займає у Біблії відрізок тексту всього біля 1380 знаків [2, с. 898–899].

Коли втрачається інтерес до теми викладу, тоді відбувається також мінімізація важливості певного аргументу опонента, а це є свідченням маніпулятивного впливу на читача. При цьому досягається комунікативна мета переконати читача в правильності власного погляду щодо зазначеної тематики.

Мартін Лютер використовує 9 сторінок полемічного тексту, щоб заявити тезу іудаїзму про богообраність народу Ізраїлю завдяки походженню. При цьому він аргументує, наводячи безліч фактів, одним з яких є факт, що всі інші народи також вийшли з одного й того ж роду як нащадки Ноя, а народи, які мешкають північніше Ізраїлю, є нащадками Яфета, одного з трьох синів Ноя, які пережили потоп [6, с. 33].

Крім цього він планомірно розглядає питання, чи народження первістком у сім'ї має якусь певну перевагу порівняно з іншими дітьми за приписом Біблії. І доходить висновку, що первонароджений син Ноя Яфет не отримав ніяких переваг, бо вирішальними моментами, які впливають на розвиток подій, слід розглядати Слово Боже і покликання. Сем, молодший брат Яфета, був покликаний і мав Слово Боже, і це стало вирішальним у подальшій його долі [там само]. Цей аргумент Мартін Лютер розглядає у низці аргументів, які доводять, що знатність роду нічого не вирішує, і тому це неправомірна позиція іудеїв, які пишаються своїм родоводом і скрізь про це наголошують.

Наступним аргументом, який зводить тезу богообраності іудеїв нанівець, він розглядає той самий родовід, що й у Сема і його нащадків, бо Яфет був його старшим братом. При цьому навіть починає перелік від Єви й Адама, який має свідчити про спільність родоводу всіх людей.

Посилаючись на царя Давида, Мартін Лютер з іншого боку потрактовує тезу богообраності через вислів “*Siehe, ich bin in Sünde empfangen und meine Mutter hat mich in Sünde ausgetragen*” (Дивись, я був у гріху зачатий, і моя мати мене у гріху виносила) [6, с. 35], тобто всі рівні у гріху, але при цьому на цілу сторінку Лютер моралізує на тему, як погано мати пиху, що, по суті, правильно, але пиха зараховується саме іудеям. Як бачимо, через кількісно набагато більший обсяг моралізування у читача втрачається інтерес до вихідної тези.

Община Лютеранського віросповідання (Lutherische Bekenntnisgemeinde) [7] вважає, що 43% цього полемічного твору (63 сторінки) присвячені питанню, чи прийшов Месія на Землю, і 12% (приблизно 17 сторінок) тексту розглядають питання заходів, які необхідно християнам вживати проти євреїв – це вже інша стратегія впливу через заклик до активних дій. Але наведені дані свідчать про те, наскільки багато аргументів наводив Мартін Лютер, щоб довести свою правоту і що повтор тих самих фактів з різних боків є засобом “заяложення” ключових питань полемічного твору.

Розглянуті дані дають можливість надати дефініцію комунікативної стратегії “заяложення” гострих питань / фактів, характерних для певного історичного часу. Під цією комунікативною стратегією розуміємо стратегію, характерну для будь-якої суспільно-історичної формації, що використовується в полемічних творах публіцистики задля досягнення розсіювання уваги читача і втрати його інтересу до гостроти проблеми, питання, факту і розгляду їх як нерелевантних для його світобачення. Найсуттєвішими стилістичними засобами реалізації цієї стратегії розглядаємо композиційно-мовленнєву форму “міркування”, в межах якої

надзвичайно ефективним є перелік як перелік аргументів та їх дослівні та варіативні повтори.

Пояснення негативного бачення євреїв Мартіном Лютером богословська література [7] вбачає у тому, що він розглядав великим недоліком католицької церкви те, що вона не змогла повернути іудеїв до християнської віри, а він як реформатор церкви вважав, що протестантизм виконає це завдання. Однак його дискусії з визначними рабинами того часу не призвели до бажаного результату, і його перший полемічний твір на цю тематику “Що Ісус Христос за народженням євреїв”, який вже згадувався вище, не отримав того резонансу серед іудеїв, на який Мартін Лютер очікував.

До цього потрібно додати, що, попри всю непересічність особистості Мартіна Лютера, він залишався сином свого часу і сповідував ті самі упередження тогочасного суспільства проти євреїв, що й решта. Однак його слово до цієї теми важило набагато більше, ніж слово пересічної людини, і він своїми полемічними антиіудейськими творами впливав на суспільні погляди німців. Тому, святкуючи 500-річний ювілей Реформації і головного реформатора, потрібно об’єктивно оцінювати як здобутки, так і недоліки непересічної історичної особистості.

Підсумовуючи, наголошуємо на тому, що Мартін Лютер у своїй полемічній публіцистиці використовував увесь риторичний арсенал засобів, відомий з античної еристики, і детальний аналіз його робіт доводить, що він з успіхом використовував як меліоративні стратегії комунікації на основі позитивного впливу, так і пейоративні стратегії, однією з яких вважаємо стратегію “заяложення” гострих питань / фактів у полеміці задля досягнення втрати інтересу читача до гостроти проблеми і розгляду її як нерелевантної для свого світобачення. Найсуттєвішими стилістичними засобами реалізації цієї стратегії розглядаємо КМФ “міркування”, у межах якої надзвичайно ефективно вживається перелік аргументів та їх частотні повтори. Крім цього, слід зазначити, що маніпулятивні стратегії, як показав аналіз творів Мартіна Лютера та засобів античної еристики, характерні для будь-якої суспільно-історичної формації: демократичної, феодальної, капіталістичної, соціалістичної чи імперіалістичної.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в дослідженні інших маніпулятивних стратегій і тактик, характерних гострій публіцистиці Мартіна Лютера.

Л і т е р а т у р а :

1. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич. – К.: Вид. центр “Академія”, 2004. – 344 с.
2. Книги Старого заповіту // Біблія або Книги Святого письма Старого й Нового заповіту. – Ukrainian Bible. United Bible Societies, 1990. – С. 1–959.
3. Літературознавчий словник-довідник. – К.: Вид. центр Академія, 1997. – 752 с.
4. *Шкіцька І. Ю.* Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект: [монографія] / Ірина Юрїївна Шкіцька; [за наук. ред. проф. В. М. Бріцина]. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. – 440 с.
5. *Edwards M. U. Jr.* Printing, Propaganda and Martin Luther / M. U. Edwards. – Minneapolis: Fortress Press, 2005. – 231 p.
6. *Luther M.* Von den Juden und ihren Lügen. Erstmals in heutigem Deutsch mit Originaltext und Begriffserläuterungen. Luthers judenfeindliche Schriften, Band 1 / M. Luther. – Aschaffenburg, Alibri Verlag, 2016. – 347 S.
7. Martin Luther und die Juden. [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://www.lutherische-bekennnisgemeinde.de/MARTIN%20LUTHER%20UND%20DIE%20JUDEN.htm>
8. *Nitta H.* Ugeduld gegen Heuchelei – soziale Stellung und Sprachstil in den Streitschriften zwischen Luther und Eck / H. Nitta // Akten des XI. Internationalen Germanistenkongresses Paris 2005 “Germanistik im Konflikt der Kulturen” / [Hrsg. Jean-Marie-Valentin]. – Bern: Peter Lang, 2008. – Bd. 4. – S. 139–142.

9. Pangritz A. Luthers Judenfeindschaft [Electronic Resource] / A. Pangritz. – Mode of Access : https://www.ev-theol.uni-bonn.de/fakultaet/ST/lehrstuhl-pangritz/pangritz/copy5_of_texte-zum-download/pangritz_luther.pdf

References :

1. *Batseyych F. S.* Osnovy komunikatyvnoi lingvistyky. [The Fundamentals of Communicative Linguistics] / Florii Serhiiiovych Batseyych. – K. : Vyd. Tsentr “Akademia”, 2004. – 344 s.
2. Knyhy Staroho zapovitu // Biblia abo Knyhy Sviatoho pysma Staroho I Novoho zapovitu. [Books of the Old Testament // The Bible or the Books of the Holy Letter of the Old and New Testaments]. – Ukrainian Bible. United Bible Societies, 1990. – S. 1–959.
3. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary Dictionary-Reference Book]. – K. : Vyd. tsentr “Akademia”, 1997. – 752 s.
4. *Shkitska I. Ju.* Manipulativni taktyky pozytyvu: lingvistychnyi aspekt : [monohrafia] [Manipulating Positive Tactics: Linguistic Aspect. Monograph] / Iryna Juriivna Shkitska ; [za nauk. red. prof. V. V. Britsyna]. – K. : Vyd. dim Dmytra Buraho, 2012. – 440 s.
5. *Edwards M. U. Jr.* Printing, Propaganda and Martin Luther / M. U. Edwards. – Minneapolis : Fortress Press, 2005. – 231 p.
6. *Luther M.* Von den Juden und ihren Lügen. Erstmals in heutigem Deutsch mit Originaltext und Begriffserläuterungen. Luthers judenfeindliche Schriften, Band 1 / M. Luther. – Aschaffenburg, Alibri Verlag, 2016. – 347 S.
7. Martin Luther und die Juden. [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.lutherische-bekenntnisgemeinde.de/MARTIN%20LUTHER%20UND%20DIE%20JUDEN.htm>
8. *Nitta H.* Ugeduld gegen Heuchelei – soziale Stellung und Sprachstil in den Streitschriften zwischen Luther und Eck / H. Nitta // Akten des XI. Internationalen Germanistenkongresses Paris 2005 “Germanistik im Konflikt der Kulturen” / [Hrsg. Jean-Marie-Valentin]. – Bern: Peter Lang, 2008. – Bd. 4. – S. 139–142.
9. Pangritz A. Luthers Judenfeindschaft [Electronic Resource] / A. Pangritz. – Mode of Access : https://www.ev-theol.uni-bonn.de/fakultaet/ST/lehrstuhl-pangritz/pangritz/copy5_of_texte-zum-download/pangritz_luther.pdf

Иваненко С. М. Стратегия “замусоливания” острых вопросов времени в полемических сочинениях Мартина Лютера.

Статья посвящена исследованию коммуникативной стратегии “замусоливания” острых вопросов, неприятных фактов в полемической литературе Мартина Лютера, актуальной темы к 500-летию Реформации. Мартин Лютер известен как реформатор и основатель новой христианской церкви, как переводчик Библии на немецкий язык, как человек, который имел огромное влияние на развитие немецкого языка, но он известен также как оппонент иудаизма. На примерах из его полемического произведения “О евреях и их лжи” (1543) доказывается манипулятивное влияние Мартина Лютера на общественность с позиции прагматики массовой коммуникации.

Ключевые слова: коммуникативная стратегия, пейоративная коммуникативная стратегия, коммуникативная стратегия “замусоливания” острых вопросов, полемическое произведение, памфлет, публицистика, Реформация, Мартин Лютер.

Ivanenko S. M. Strategy “of Sharp” Questions Debating to Death in Martin Luther’s Polemic Works.

The article deals with the communicative strategy debating to death sharp questions, burning problems and critical facts in the polemic literature by Martin Luther. This topic is actual, especially in this year, the year of the Reformation 500th anniversary, which is celebrated of all the Christian world. Martin Luther is well known as a Reformer and Founder of the Christianity Protestant church, which has his name in Germany, as the Bible translator into German, as a man, who had a very great influence on the development of German language, but he is also known as a Judaism opponent. He wrote some polemic Pamphlets against this religion, which were aggressive against the Jews. The polemic Pamphlet “About Jews and their lies” (1543) was translated into modern German 2016, specially for the Reformation anniversary to show the objective image of Martin Luther. In this polemic Pamphlet he reveals from his point of view the “lies” of Judaism. His text is argumentative, but he manipulates his reader with different strategies, one of them is the strategy debating to death of sharp questions, burning problems, critical facts, that the reader attention spreads and his interest diminishes, that the reader sees the problem as irrelevant for his world-view. Martin Luther achieved his intention with arguments enumerations and their several repetitions. He manipulates his contemporaries with the pejorative communicative strategy debating to death of sharp questions, burning problems, critical facts.

Keywords: *communicative strategy, pejorative communicative strategy, pejorative communicative strategy debating to death of sharp questions, burning problems, critical facts, polemic work, pamphlet; journalism, Reformation, Martin Luther.*

УДК 81'25

Іваницька Н. Б.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету;
Іваницька Н. Л.
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ЛІНГВОПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВТОРИННОГО ТЕКСТУ

У статті сформульовано ключові теоретичні проблеми стосовно тлумачення перекладу як вторинного тексту. Визначено основні онтологічні характеристики перекладеного тексту (цільового тексту), що формують його вторинну природу. Схарактеризовано співвідношення первинних і вторинних текстів у контексті комунікативно-функціональної лінгвістичної парадигми. Проаналізовано та зіставлено моделі породження первинного та вторинного текстів на основі ідеї про властивість тексту до згортання та розгортання. Розкрито роль денотативної структури тексту та цілей автора в процесі вибору відповідної стратегії перекладу як створення вторинного тексту. Акцентовано на складному механізмі вторинного тексту, який виникає внаслідок залучення до процесу перекладу перекладача як мовної особистості. Зроблено припущення, що для успішного функціонування вторинного тексту важливим фактором виступає сприймання цільового тексту адресатами, що, у свою чергу, визначає місце вторинного тексту в іншій культурі. Наголошено на тісній взаємодії ономазіологічної та семасіологічної моделі творення вторинних текстів, покликаних відтворити функціональну специфіку тексту-оригіналу. Розглянуто структурні, семантичні та функціональні критерії класифікації вторинних текстів у площині перекладознавства.

Ключові слова: *первинний текст, вторинний текст, переклад, стратегії перекладу, денотативна структура тексту, згортання тексту, розгортання тексту.*

У сучасному перекладознавстві помітною є тенденція до консолідації різних наукових парадигм, у надрах яких викристалізувалися різноаспектні бачення стратегій і тактик перекладу. Так, лінгвістична парадигма осмислює транслятологічні процеси через мовні засоби, культурологічний підхід теоретизує переклад у термінах мистецтва та культурного діалогу. Прихильники діяльнісного підходу вдаються до розробки різноманітних теорій когнітивного та психолінгвістичного характеру (“інтерпретативна модель перекладу” М. Ледерер та Д. Селескович, “переклад як когнітивна подія” або “Cognitrad” В. Віллса, “діяльнісна теорія перекладу” Н. Л. Галеевої, “когнітивна транслятологія” Т. А. Фесенко, “переклад як психосеміотичний процес” Т. А. Казакової, “фреймова модель перекладу” В. І. Хайрулліна, “психогерменевтична модель перекладу” Ю. О. Сорокіна, “переклад як мовленнєва діяльність” І. О. Зимньої та ін.).

Зрозуміло, що різнобічне теоретичне осмислення перекладацької діяльності, відтворене різновекторними принципами (положеннями, постулатами) перекладу, створює підґрунтя для різнотлумачення таких ключових позицій транслятології, як співвідношення точного і вільного в перекладі; контекстуальне мовлення і переклад;